

George Orwell

Faşizm Kehanetleri

Türkçesi: Melek Memiş

Deneme

İçindekiler

Siyaset ve Edebiyat: <i>Gulliver'in</i> <i>Gezileri</i> Üzerine Bir İnceleme	7
Milliyetçilik Üzerine Notlar	30
İngiliz Mutfağı Savunusu	53
Wells, Hitler ve Dünya Devleti	56
Proleter Yazar	63
Güzel Bir Fincan Çay	72
Adolf Hitler'in <i>Kavgam'ı</i> Üzerine İnceleme	76
Faşizm Kehanetleri	80
Sevgili Doktor Goebbels, Britanyalı Dostlarınızın Karnı Güzel Doyuyor!	85
Yazarlar ve Leviathan	89
Gandi Üzerine Düşünceler	98
Toz Pembe Bir Mercekten Bakmak	108

Faşizm Kehanetleri

Jack London'ın *Demir Ökçe'si*, H.G. Wells'in *Uykudaki Uyanıyor'u*,* Aldous Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya'sı* ve Ernest Bramah'ın *The Secret of the League'i* üzerine incelemeler.

Jack London'ın *Demir Ökçe'sinin* yeniden basılması, faşist saldırı yıllarının ardından sıkça aranan kitabın geniş kitlelere ulaşmasını sağladı. Jack London'ın diğer kitapları gibi *Demir Ökçe* de Almanya'da geniş halk kitlelerince okundu, Hitler'in gelişini önceden bilmesiyle de nam saldı. Aslında bilmiyordu. Kapitalist baskıyı anlatan kitap, pek çok şeyin –örneğin milliyetçiliğin muazzam uyanışının– faşizmi mümkün kıldığını göremediğimiz bir zamanda yazılmıştı.

Ancak London'ın kayda değer bir içgörü sunduğu nokta, sosyalizme geçişin kendiliğinden ya da kolayca olmayacağını anlamış olmasıydı. Kapitalist sınıf, mevsimi geçince solan bir çiçek misali “kendi çelişkileri içinde can vermeyecekti.” Kapitalist sınıf, ne olduğunu anlayacak, kendi farklılıklarını ortadan kaldıracak ve işçilere karşı saldırıda bulunacak kadar zekiydi; bunun sonucunda yaşanacak mücadeleyse dünyanın gördüğü en kanlı ve en vicdansız mücadele olacaktı.

Demir Ökçe'yi yine imgesel bir dünyadan bahseden, kendisinden önce yazılmış ve *Demir Ökçe'ye* katkısı olmuş başka bir romanla kıyaslayalım. Bahsi geçen kitap H.G. Wells'in

* H.G. Wells, *Uykudaki Uyanıyor*, çev. Cihan Karamancı, İthaki Yayınları, 2020. (e.n.)

Uykudaki Uyanıyor (Asıl adı *Uykudaki Uyanıyor: Gelecek Yılların Hikâyesi* [1899]) kitabı. Bu kıyaslamayla hem London'ın sınırlarını hem de tıpkı Wells gibi her bakımdan uygar bir adam olmamasının avantajlarını görebiliriz. *Demir Ökçe*, hayli yeter-siz bir kitap. Acemice kaleme alınmış, bilimsel olasılıklardan bihaber, kahramanıysa şu anda sosyalist ülkelerde bile pek görülmeyen teraneleri okuyan biri. Ama London, kendi vahşiliği sayesinde, Wells'in anlayamadığı bir şeyi anlamayı başarmıştı: hedonist toplumlar varlıklarını devam ettiremezler.

Uykudaki Uyanıyor'u okuyanlar kitabı hatırlarlar. Toplumun kast sistemine dahil olduğu, işçilerin geri dönülmez şekilde köleleştirildiği şaşaalı, tehditkâr bir dünyadan bahsediliyor. Bu dünyada amaç diye bir şey yok; işçileri kendileri için çalıştıran kast sisteminin üst kademelerindeki insanlarsa budala, kötücül, inançsızlar. Yaşamda amaç sahibi olmaya dair bir bilinç geliştirilmemiş; ne devrim ne de din şehitlerinin coşkusu görülüyor.

Aldous Huxley'nin yazdığı Wellsçi ütopyanın bir tür savaş sonrası parodisi olan *Cesur Yeni Dünya*'daysa bu tarz eğilimler bir hayli abartılıyor. Hedonist ilkeler azami seviyeye çıkıyor, bütün dünya bir Riviera oteline dönüşüyor. *Cesur Yeni Dünya*, döneminin (1930'ların) muhteşem bir karikatürü olma niteliği taşısaya da geleceğe ışık tutmaz. Zira "iyi vakit geçirme" niyetiyle yola çıkan herhangi bir yönetici sınıf sönüp gideceği için böyle bir toplum en fazla birkaç nesil dayanacaktır. Yönetici sınıfın katı ahlakı, kendine göre sözde bir dini inancı, bir esrarı olmalıdır. London bunun farkındaydı; dünyayı yedi asırdır yöneten yaratıkların plütokrat kast sistemini anlatsa da bu yaratıkları ne aylak ne de zevk düşkünü olarak tasvir etmişti. Medeniyetin sadece kendilerine bağlı olduğuna canı gönülden inanarak hâkimiyetlerini koruyabilirler; bu sebeple tıpkı onlara engel olan devrimciler gibi cesur ve beceriklidirler, kendilerini davalara adanmışlardır.

London, entelektüel olarak Marksizmin hükümlerini kabul etmiş, kapitalizmin devasa artı değer ve benzeri çelişkilerinin, kapitalist sınıf kendini tek bir kurumsal yapı olarak düzenlese dahi var olacağını görmüştü. Ama kendi düşünce biçimi dolayısıyla Marksistlerin büyük çoğunluğundan da ayrılmaktaydı. Şiddete ve bedensel güce duyduğu tutku, “doğal aristokrasiye” olan inancı, hayvanlara tapması ve primitiflerin yüceliğini benimsemesi gibi duruşu bakımından faşist yapı olarak adlandırılabilen bir yönü de söz konusuydu. Muhtemelen bu yönü sayesinde hâkim sınıfın tehlikeyle karşı karşıya kaldığında nasıl davranacağını da anlayabiliyordu.

Marksist sosyalistler genelde bu konuda yetersiz kalırlar. Tarihi yorumlarken o kadar katıdırlar ki Marx’ın adını dahi duymamış kişilerle kıyaslandığında dahi tehlikeleri sezmeyi beceremezler. Marx kimi zamanlar, faşizmin yükselişini öngörememesi dolayısıyla eleştirilir. Marx’ın bu tarz bir öngöründe bulunup bulunmadığını bilmiyorum –zaten o dönemde genel hatlarıyla bir tahminde bulunabilirdi– fakat Marx’ın takipçileri kendilerini toplama kamplarının kapısında bulana dek faşizmin tehlikesini anlayamadılar. Hitler başa geldikten bir yıl *sonra bile* resmî Marksizm Hitler’in bir önem arz etmediğini, asıl düşmanın “sosyal faşizm” (yani demokrasi) olduğunu ifade ediyordu. London muhtemelen bu hataya düşmezdi. İlgüdüleri sayesinde Hitler’in tehlikeli olduğunu anlayabilirdi. Ekonomi kanunlarının yerçekimi kanunuyla aynı şekilde işlemediğini, Hitler gibi kendi kaderine inanan insanların bu ekonomik kanunları uzun süre ayakta tutabileceğini bilirdi.

Hem *Demir Ökçe* hem de *Uykudaki Uyanıyor*, halka hitap edecek bir bakış açısıyla kaleme alınmıştı. *Cesur Yeni Dünya* ise en başta hedonizme saldırmak için yazıldı, bir yandan da totalitarizm ve kast sistemine bir misillemeydi. Bu kitapları Ernest Bramah’ın sınıf mücadelesine üst orta sınıf gözünden bakan ve daha az bilinen ütopyasıyla kıyaslamak ilginç olacaktır.